

Прве две деценије 21. века почињу да бацају велику сенку на западни свет.

Прешли смо дуг пут од почетка новог века када су људи свуда, али нарочито у Европи, попустљиво прихватили „крај историје“. Према тој варљивој претпоставци, победом Запада у Хладном рату, последњем од три велика рата 20. века, успостављен је глобални поредак за који не постоји алтернатива. Од тада, сматрало се, светска историја непрестано ће марширати ка „универзализацији“ демократије у западном стилу и тржишној економији. Нови век ће бити само наставак претходног, при чему ће тријумфални Запад само проширити своју доминацију.

Свет је сада мудрији. Испоставља се да је мрежа савезништва и институција која је одржавала доминацију Запада производ 20. века и њена будућност је под знаком питања. Глобални поредак пролази кроз суштинску промену, пошто се његово тежиште помера са Северног Атлантика на Пацифик и источну Азију. Кина је у економском, технолошком и политичком смислу на прагу да постане светска сила и једини изазивач актуелног хегемона – Сједињених Држава. Истовремено, САД постају уморне од улоге глобалног лидера. Почеле су да се повлаче током мандата председника Барака Обама, али под руководством Доналда Трампа су убрзале своје повлачење на хаотичан и опасан начин. Одрицање Америке од лидерске позиције представља опасност за суштину трансатлантског Запада, који почива на темељима заједничких вредности и политичких институција. У одсуству било које разумне алтернативе, та структура се урушава.

Русија се у међувремену суочава с будућношћу тако што се осврће на своју прошлост из 20. века. Попут Совјетског Савеза, у потпуности се ослања на нуклеарно оружје. Ипак, моћ у 21. веку неће одређивати нуклеарни арсенал, већ широк спектар технолошких капацитета заснованих на дигитализацији. Они који нису предводници када је реч о вештачкој интелигенцији и базама података неумитно ће постати зависни од других сила, које ће их на крају контролисати. Сувереност у домену технологије и података а не нуклеарних глава одређиваће глобалну дистрибуцију моћи и богатстава у овом веку. А у отвореним друштвима ће исти фактори такође одређивати будућност демократије. Када је реч о Европи, Стари континент је ушао у нови век у свакакој само не оптималној форми. Уљуљкана у удобну постисторијску илузију о вечном миру, Европска унија није успела да заврши пројекат интеграције (додуше, јесте успела да се прошири на исток), па је повлачење безбедносне гаранције САД под руководством Трампа за Европу био ударац као гром из ведрог неба.

Начин на који Европа буде управљала вештачком интелигенцијом, базама података и пратећим технологијама одредиће њену свеукупну конкурентност у 21. веку. Али Европљани морају да одлуче ко ће поседовати податке потребне да се оствари дигитална сувереност и који услови треба да диктирају њихово сакупљање и употребу. Ова питања ће одредити судбину демократије у Европи и да ли ће будућност Старог континента бити будућност просперитета или пада. О томе се мора одлучивати на европском нивоу, а не на нивоу појединачних држава чланица. Подједнако је важно и да се на таква питања без одлагања одговори. Потребно је да Европа закотрља дигиталну лопту или да њој буде прегажена. У предстојећим годинама дизајн и производња аутомобила, механички инжењеринг, медицина, одбрана, енергетика и приватна домаћинства у великој мери зависиће од дигиталне технологије. Подаци који буду проистекли из ових сектора ће углавном бити процесуирани преко „клауда“, што значи да ће контрола „клауда“ бити од виталног значаја за дугорочан економски и стратешки успех држава.

Да би Европа очувала дигитални суверенитет, биће потребно да масовно инвестира у капацитете „рачунарства у облаку“ (цлоуд цомпутинг) и друге физичке ресурсе који подупиру дигиталну револуцију. У том погледу Европа је превише спора и неодлучна. Њен изазов је сада да стигне САД и Кину да не би трајно била у заостатку. Европа не треба да гаји никакве илузије да ће се приватни сектор сам постарати о свему. Мањкавост Европе када је реч о конкурентности захтева суштинску промену у стратегији на највишем нивоу. Институције ЕУ ће морати да подстичу доношење одговарајућих одредби и да заједно с државама чланицама обезбеде неопходне ресурсе. Али обезбеђивање дигиталног суверенитета Европе ће захтевати много шири напор, укључујући компаније, истражитеље и политичаре.

Након недавно обележене 50. годишњице од првог слетања на Месец у медијима се доста полемише о потенцијалном лету човека на Марс. Ипак, Европа може да сачека када је реч о путовању у свемир. Главни приоритет мора да буде успостављање и очување дигиталне суверености, као и то да се учини све што је неопходно да се спречи пад Старог континента и заштити демократија. У добру или злу, 21. век је у јеку.

Аутор је бивши шеф немачке дипломатије и вицеканцелар од 1998. до 2005. Био је лидер немачке партије Зелени готово 20 година.

(Данас)